

KONGELIGE KUNNSKAPSDEPARTEMENT
postmottak@kd.dep.no

Oslo, 5. januar 2015

Høringsnotat om forslag til endringer av opplæringsloven og privatskoleloven med frist for uttalelse 5. januar 2015

Noen innledende bemerkninger

Høringen er publisert med tittelen «Høring om endringer i RLE-faget. Forslag til endringer i opplæringsloven og privatskoleloven».

Departementet foreslår å endre navnet på faget religion, livssyn og etikk (RLE) til kristendom, religion, livssyn og etikk (KRLE). Læreplanen i faget foreslås også endret. I tillegg foreslås det krav om relevant kompetanse for å kunne undervise i fag og presisering av hvilke avgjørelser barneverntjenesten kan ta.

Vi mener publiseringstittelen gir inntrykk av et snevrere høringsområde enn hva som faktisk er tilfelle, og at det vesentligste høringstema – krav om relevant kompetanse i undervisningsfag – underkommuniseres i tittelen.

Det er en felles høringsuttalelse fra Steinerskoleforbundet og Steinerhøyskolen gjeldende kapittel 2. Steinerskoleforbundet uttaler seg i tillegg om kapittel 3 og 4.

Kapittel 2 - Krav om relevant kompetanse i undervisningsfag

Steinerskoleforbundet og Steinerhøyskolen støtter ikke regjeringens forslag om å endre lovbestemmelsen om relevant kompetanse i undervisningsfag slik at det kan innføres for alle lærere. Vi mener dessuten at det ikke er hensiktsmessig å fjerne muligheten til unntak fra kravet for små ungdomsskoler. Dette vil vi underbygge og argumentere for nedenfor.

Steinerskolene fikk i brev fra KD, datert 3. april 2014, godkjent alternative kompetansekrav for undervisning, og de nevnte endringene i opplæringsloven gjelder derfor *ikke* steinerskolene. Vi er glade for at steinerskolene har fått gjennomslag for at steinerskolenes læreplan må være retningsgivende for steinerpedagogisk lærerutdanning. Samtidig fikk steinerskolenes ledelse mulighet til å vurdere lærernes undervisningskompetanse:

«På bakgrunn av steinerskolenes særlige undervisningsformer, mener departementet at det er grunn til å godkjenne slike alternative kompetansekrav for undervisning ved godkjente steinerskoler. For undervisning ved steinerskoler med godkjenning etter privatskoleloven skal derfor følgende gjelde:

Den som kan tilsettes i undervisningsstilling i steinerskolene, kan undervise i de fagene/emnene der daglig leder, jf. privatskoleloven § 4-1 annet ledd, mener at vedkommende har tilstrekkelig fagkompetanse.»

Relevant kompetanse

Vi vil likevel kommentere lovforslagene fordi vi blant annet er uenige i hvordan Kunnskapsdepartementet definerer innholdet i begrepet *relevant kompetanse*. Fra 1. januar 2014 trådte bestemmelsene i Opplæringsloven § 10-2 i kraft om at lærere må ha *relevant kompetanse* for å kunne undervise i enkelte fag i skolen, og det er antall studiepoeng (30/60) som er ensbetydende med om kompetansen kan regnes som relevant eller ikke. Fordelen med studiepoeng er at de kan telles og derfor oppfyller et behov for å dokumentere og kontrollere kompetanse på en enkel måte. Men vi er ikke kjent med forskning som dokumenterer at denne måten å definere kompetanse gir elevene faglig fortrinn og stimulerer til bedre læring. Vi vet at lærerens faglige kompetanse er en av flere viktige faktorer for elevenes læring, men forskning¹ klarer ikke å skille mellom formell og reell faglig kompetanse. Reell kompetanse er den læreren skaffer seg gjennom eget forberedelsesarbeid, i samarbeid med kolleger eller på andre måter. *Relevant kompetanse* har, slik departementet definerer dette, blitt ensbetydende med faglig fordypning på et visst antall studiepoeng.

Tillitt til læreres og skolelederes vurderingsevne

Begrepet *relevant kompetanse* er blitt innført og definert alt for snevert, etter vår mening. På denne måten har departementet skaffet seg en plattform for å innføre stadig skjerpete formelle krav til undervisningskompetanse hos lærere. Denne utviklingen ser vi når departementet foreslår å gi de innførte kravene i § 10-2 tilbakevirkende kraft slik at de skal gjelde alle lærere. En slik tilbakevirkning er problematisk i forhold til Grunnloven § 97, og griper direkte inn i stillingsvernet for lærere som allerede er tilsatt og som gjennom år har vist sin reelle kompetanse. Til syvende og sist er det virksomhetsleder, skolens rektor og for friskoler også styret, som sitter med ansvaret for at de tilsatte lærerne har en realkompetanse som gir elevene forutsatt læringsutbytte. Steinerskoleforbundet og Steinerhøyskolen verdsetter faglig fordypning og solide kunnskaper for alle lærere som underviser i skolen. Det er en viktig og gledelig satsning fra myndighetenes side å styrke videreutdanningstilbud og økonomiske støtteordninger for skoleeiere slik at det blir mulig å gjennomføre bred kompetanseheving blant lærere. Svært mange erfarne lærere vil være takknemlige for å få ny kunnskap og inspirasjon gjennom videreutdanning. Dette har vi allerede god erfaring med fra de tidligere satsningene på videreutdanning for lærere. Steinerskolelærere har benyttet seg av videreutdanningstilbudet både ved Steinerhøyskolen og ved andre utdanningsinstitusjoner. Vi tar det for gitt at Steinerhøyskolens tilbud vil være en del av den nye satsningen på videreutdanning for lærere.

Vi er uenige i at gode fagkunnskaper bare kan oppnås gjennom studier og opptjente studiepoeng. Den engasjerte og godt utdannede lærer setter sin profesjonelle ære i å oppdatere kunnskapene sine kontinuerlig og skaffer seg samtidig god og relevant kompetanse gjennom kollegiesamarbeid og erfaringer fra klasserommet.

Vi mener at lovforslaget devaluerer erfarne læreres kompetanse og profesjonalitet. Det viser samtidig manglende tillit til læreres og skoleleders vurderingsevne når det gjelder forholdet mellom kompetanse og undervisningsoppgaver. Vi finner ikke at det er godt nok dokumentert at det bare er formell faglig fordypning som kan gi elevene et læringsløft.

Kunnskaps- og læringssyn

Vi frykter at det etter hvert vil innføres krav til faglig og fagdidaktisk fordypning på 30/60 stp. for å kunne undervise i alle/ de fleste fag. Siden lærerutdanningen er av begrenset varighet, vil dette føre til at lærere blir spesialister på enkelte fag. De vil få mye undervisningserfaring i sine fag, men de mister muligheten til å se elevene i ulike lærings situasjoner. Dermed svekkes mulighetene til å skape

¹ Dansk Clearing House

naturlige læringsbroer mellom fagene, bygge på elevenes sterke sider og kunne bruke inngående kjennskap til elevene i motivasjons- og tilretteleggingsarbeid. Vi mener det er fare for at fagintegrering og samarbeid på tvers av fag får dårligere kår når lærernes kompetanse og erfaring blir mer spesialisert og selektiv.

En ensidig satsning på faglig spesialisering hos lærerne representerer både et kunnskapssyn og et læringssyn som Steinerskoleforbundet og Steinerhøyskolen ikke deler, og som vi mener det heller ikke er forskningsmessig belegg for. Læringssynet i steinerpedagogikken går i korthet ut på at ulike fag fordyper hverandre. Det oppstår en synergieffekt i læringen når fag og temaer settes inn i naturlige og meningsfulle sammenhenger, og når ulike sider av elevene tiltales og utfordres. Kunnskap defineres bredere enn teoretisk og tankemessig arbeid, det inkluderer følelser og engasjement samt kunnskap som sitter i kroppen.

Hva står på spill?

I følge Novas forskningsrapport fra i høst opplever hver tredje 13-16-åring «*at livet er et slit, og at de bekymrer seg mye*», hver fjerde ungdom strever med søvnløshet og hver femte «*føler håpløshet med tanke på fremtiden*». Bare ca. to tredjedeler av norsk ungdom fullfører grunnopplæringen.

I vår komplekse samtid trenger elever å oppleve nærhet til det som skal læres, at kunnskap settes inn i aktuelle sammenhenger slik at læringsprosessene blir grunnlag for vekst og for selvstendige handlinger. Slike læringsprosesser krever sterke relasjoner mellom lærere og elever samt kreative og praktiske lærere med god kompetanse i en bredde av fag.

Faglig spesialisering hos lærere kan føre til at barns skolehverdag fragmenteres ytterligere og at det blir enda større sprik mellom skolen og «*virkeligheten*». Dette er i så fall et skritt i feil retning etter vår mening.

Grunnleggende ferdigheter

Kunnskapsløftet poengterer behovet for faglig integrering gjennom å vektlegge grunnleggende ferdigheter i norsk skriftlig og muntlig, matematikk, engelsk og IKT i alle fag. Samtidig er norsk, matematikk og engelsk ikke obligatoriske fag i GLU 5-10. Vi mener at slik fagspesialisering og fagisolasjon ikke gir en optimalt relevant kompetanse for å nå målene om fagintegrering i Kunnskapsløftet. De foreslåtte lovendringene om relevant kompetanse for undervisning kan derfor være lite egnet for å oppfylle Kunnskapsløftets overordnede intensjoner.

Oppheving av den særlige ordningen for skoler med små ungdomstrinn

Steinerskoleforbundet og Steinerhøyskolen er kritiske til å oppheve den særlige ordningen for skoler med små ungdomstrinn. Skoleeiere og skoleledere bør få mulighet til å løse situasjonene på sin skole ut fra det som til enhver tid er best av det mulige. Det er liten grunn til å vanskeliggjøre eller øke papirarbeid og byråkrat i skoleverket slik en oppheving av denne ordningen vil bety.

Kapittel 3 - Rett til å ta avgjørelser på barnets vegne når barneverntjenesten har overtatt omsorgen for barnet

Steinerskoleforbundet sier seg enig i behovet for at den som har omsorgsretten, også har avgjørelsesmyndighet i saker som angår barnets daglige skolehverdag.

Det synes rimelig at foreldre beholder retten til å bestemme hvilken skole barnet skal gå på. Et barn som går i en friskole ved omsorgsovertakelse, bør få fortsette på denne skolen. Nettopp i slike tilfeller er stabilitet i skolesituasjon av stor betydning. Derfor bør barnevernmyndigheter og fosterforeldre ha begrensninger i sine rettigheter på det området.

Om foreldrene skal stå økonomisk ansvarlig, mener vi er opp til barnevernet og NAV å beslutte ut fra foreldrenes økonomiske situasjon. Det vil være galt å ta et barn ut av en kjent skolesituasjon på grunn av foreldrenes manglende økonomiske evne. Våre erfaringer har vist at man ofte mottar elever

der kommuner selv har vurdert steinerskoler som det beste alternativet for elever, ikke minst i tilfeller der elevene kommer fra problemhjem.

Kapittel 4 - Faget religion, livssyn og etikk (RLE)

Steinerskolene har sin egen godkjente læreplan, og berøres derfor ikke av det fremlagte endringsforslaget.

Vennlig hilsen

Cathrine Nordlie

Cathrine Nordlie
daglig leder
Steinerskoleforbundet

Gerd Eva Valøen

Gerd Eva Valøen
rektor
Rudolf Steinerhøyskolen